HANDELSKRONIEK.

HET DUITSCHE RIJKSPETROLEUMMONOPOLIE.

Het Duitse Rijkspetroleummonopolie. In het vorige nummer is aan de hand van voorloopige officieuze mededeelingen een overzicht gegeven van en zijn eenige beschouwingen gewijd aan de plannen in Duitschland, tot het vestigen van een staatsmonopolie in petroleum,

Sedert is het betreffende wetsontwerp verschenen en deze zaak is — ook om haar gevolgen — belangrijk genoeg om haar in verband met dit ontwerp en de memorie van toelichting nog eens nader te bezien,

In het eerste artikel van het ontwerp wordt bepaald dat de invoer en het fabriceeren van minerale oliën die voor het branden in lampen geschikt zijn (oliën van een dichtheid van 0.770 tot 0.830 bij 15° C) alsmede de groothandel daarin uitsluitend aan het Rijk worden voorbehouden.

Voor zoover het Rijk deze bevoegdheid niet zelf wenscht uit te oefenen, kan zij door den Bondsraad aan derden worden overgedragen. Die overdracht heeft plaats voor den duur van ten hoogste 30 jaren.

Heeft de overdracht plaats aan een maatschappij (Vertriebsgesellschaft) dan staat deze onder toezicht van den Rijkskanselier, die daarvoor een Regeeringscommissaris en een plaatsvervanger benoemt. Deze rijkscommissaris kan de vergaderingen van het bestuur en de algemeene vergaderingen bijwonen, heeft het recht te allen tijde van het bestuur ophelderingen omtrent den toestand der maatschappij te verlangen, haar boeken en bescheiden in te zien en op eigen initiatief zoo noodig een buitengewone vergadering bijeen te roepen.

De toestemming van den Rijkscommissaris is noodig voor het betrekken van lichtolie eener handelonderneming die niet tot hoofdbezigheid heeft het produceeren of verwerken

van lichtolie en voor het betrekken van meer dan 50000 ton lichtolie per jaar van een in het buitenland gevestigde onderneming.

Het maatschappelijk kapitaal der Vertriebsgesellschaft wordt uitgegeven in aandeelen op naam en aan toonder. Die op naam worden bij de Rijksbank gedeponeerd, het overschrijven op anderen heeft de toestemming van den Regeeringscommissaris noodig. Het stemrecht in de algemeene vergadering mag slechts zoodanig worden uitgeoefend dat het aandeelenkapitaal op naam minstens de helft der stemmen uitbrengt. Bij de winstverdeeling wordt geen onderscheid gemaakt tusschen beide soorten van aandeelen. In geval van liquidatie wordt de boedel gelijkmatig onder de aandeelhouders verdeeld tot een maximum der gedane storting. De rest komt voor de eene helft aan de gezamenlijke houders van aandeelen op naam, voor de wederhelft aan die aan toonder.

De keuze van den raad van commissarissen en diens voorzitter en plaatsvervangend-voorzitter, alsmede die van de directie door den raad van commissarissen, heeft de goedkeuring noodig van den Rijkskanselier.

Van de na aftrek van alle onkosten, belastingen en afschrijvingen overblijvende netto winst wordt 10 pCt. gestort in het reservefonds tot dit 50 pCt. van het kapitaal bedraagt. De rest wordt verdeeld tusschen het Rijk en de maatschappij zoodanig dat het Rijk het viervoud krijgt van hetgeen aan de maatschappij ten goede komt.

De volgende beperkingen worden hierbij in acht genomen. De verkoopprijs voor 1 liter lichtolie van gewone samenstelling mag gemiddeld per ton de 20 pf. van af tankinstallaties niet overschrijden. Bij dezen verkoopprijs mag de maatschappij na kwijting van alle onkosten, afschrijvingen en dotaties der reserve een winst berekenen tot $\frac{1}{3}$ pf. voor elken verkochten liter. Het Rijk ontvangt in dit geval het bedrag, hetwelk overblijft, nadat het aandeelenkapitaal 5 pCt. rente heeft genoten. Overtreft de gemiddelde verkoopprijs het genoemde cijfer, dan vervalt het winstaandeel van het Rijk en wordt de toelaatbare winst der maatschappij verminderd met 1 pCt. van elke tiende pfennig waarmede de prijs gestegen is. In elk geval blijft echter de maatschappij

het recht behouden om het aandeelenkapitaal een rente van 4 pCt. te doen genieten. Blijft de gemiddelde prijs onder het genoemde cijfer, dan mag de winst der maatschappij voor elke tiende pfennig beneden den norm met $2\frac{1}{2}$ pCt. stijgen. De winst mag evenwel het $\frac{1}{3}$ van het tusschen Rijk en maatschappij te verdeelen cijfer niet overtreffen. Daalt het verbruik aan lichtolie tot beneden de 900 millioen liters per jaar dan mag de winst der maatschappij met $\frac{1}{20}$ verhoogd worden voor elke 50 millioen liters minderen afzet, in verband daarmee wordt ook het winstaandeel van het Rijk verhoogd.

Inkomsten boven de hier geschetste winst, komen in een fonds tot nivelleering van den prijs, hetwelk slechts kan gebezigd worden voor prijsvermindering en eerst dan als gevaar ontstaat voor het overschrijden van den vastgestelden middelprijs. Zoodra dit fonds 20 millioen Mark groot zal zijn moeten eventueele meerdere inkomsten onmiddelijk gebezigd worden voor prijsvermindering. Aan dit fonds kan ook met toestemming van den regeeringscommissaris ontnomen worden hetgeen noodig is om een dividend van 5 pCt. over het aandeelenkapitaal te verzekeren. De regeeringscommissaris moet ook toestemming geven voor het aangaan van obligatieleeningen, het vaststellen van afschrijvingen voor zoover deze de $12\frac{1}{2}$ pCt. van de aanschaffings- of herstellingswaarde overtreffen en het extra doteeren van de reserve. De regeeringscommissaris krijgt naast zich een commissie van 20 deskundigen, door den Rijkskanselier voor den tijd van 3 jaar te benoemen. Deze commissie moet in het bijzonder gehoord worden over de verkooporganisatie en over eventueele klachten omtrent de maatschappij.

De te vormen Betriebsgesellschaft mag eischen van de in het binnenland bestaande ondernemingen die zich bezighouden met het fabriceren van lichtolie of den groothandel daarin, dat zij al hun bezittingen en transportmiddelen aan haar overdraagt met alle rechten en verplichtingen. In geval van weigering volgt de onteigening. Voor die ondernemingen wordt schadeloosstelling gewaarborgd bestaande in vergoeding van de overname der bezittingen, in een te betalen rente aan employé's en directeuren die niet overgenomen

worden en een vergoeding voor het staken der ondernemingen.

Wordt aan de maatschappij na afloop der hierboven genoemde periode de uitoefening van het bedrijf niet opnieuw overgedragen, dan kan het Rijk de geheele onderneming overnemen. Dit moet 2 jaren tevoren worden aangekondigd. De in het nivelleeringsfonds aanwezige middelen worden dan gelijkelijk verdeeld tusschen Rijk en maatschappij, welke laatste een vergoeding ontvangt door arbiters vast te stellen.

Liquidatie der maatschappij krachtens eigen initiatief van deze heeft binnen de eerste 10 jaren de toestemming van den Rijkskanselier noodig. Blijkt de maatschappij gevaarlijk voor het algemeen of handelt zij bij herhaling in strijd met de wet, dan is de kanselier bevoegd haar op te lossen of aan haar voor afloop van den vastgestelden tijd de bevoegdheid te ontnemen. De wet treedt eerst in werking na goedkeuring van den Bondsraad bij keizerlijk besluit.

Aldus een uittreksel uit de voornaamste bepalingen van het wetsontwerp. Thans willen wij ook aan de uitvoerige toelichting een en ander ontleenen.

Op den voorgrond treedt natuurlijk de vraag in hoever de maatschappij over voldoende hoeveelheden petroleum zal kunnen beschikken. Hierover is de toelichting vrij sober uit begrijpelijke overwegingen. Zij zegt: „De regeering heeft zich bezig gehouden met het afsluiten van contracten ten einde verzekerd te zijn van een behoorlijke verzorging der Duitsche markt met lichtolie. Het zal op grond van hetgeen betrokken kan worden uit Galicië, Rumenië, Rusland, Duitschland en van onafhankelijke Amerikaansche maatschappijen mogelijk zijn om aan de behoefte aan lichtolie in Duitschland tegemoet te komen zonder zich daarvoor in relatie te behoeven te stellen met de Standard Oil Co. Daarmede wordt intusschen de uitsluiting van de laatste niet beoogd, eerder mag men verwachten, dat zij, zoodra zij den toestand overziet, zal blijven deelnemen aan de verzorging van Duitschland, zij het dan ook dat zij hare tegenwoordige monopolistische positie moet opgeven. De dikwijls geuite bezorgdheid dat op de tegenwoordig gebruikte branders geen Rumeensche of Galicische petroleum kan gebruikt worden is niet juist, na de aangebrachte technische verbeteringen.

Bij de omschrijving van de organisatie der op te richten Betriebsgesellschaft deelt de Regeering mede dat als principe werd aangenomen het Rijk niet verder te doen ingrijpen dan door het bestaan of het naderend gevaar van een particulier monopolie absoluut noodig was en doorvoerbaar scheen.

Als kapitaal der Vertriebsgesellschaft is aangenomen 60 millioen Mark, waarin begrepen de kosten voor het overnemen van alle bestaande installaties en die voor het betalen van schadevergoeding.

Wat de opbrengst der ondernemingen zal zijn, is niet te voren te zeggen — zegt de regeering. De dividenden van de dochtermaatschappijen van de Standard Oil Co. zijn daarvoor geen basis, omdat men de wijze van afrekening tusschen die ondernemingen niet kent. De regeering berekent haar tusschen de 15 en 18 millioen al naar den inkoopprijs aan de grens voor de petroleum 75 M. (zonder invoerrecht) als vroeger was of 110 M. zooals thans. Hierbij is gerekend op een jaarverbruik van 900 millioen liters en een verkoopprijs van 20 pf. van af de tank. Theoretisch zal dus de winst met 9 millioen toenemen met elke 1 pf. waarvoor de verkoopprijs boven de 20 pf. wordt verhoogd.

Om nu de toelaatbare winst te begrenzen is voorgesteld, dat de winst hooger mag zijn naarmate de verkoopprijs der petroleum lager is.

Men zal uit het voorgaande zien dat men ten aanzien van het voornaamste punt, de vraag of het monopolie over voldoende petroleum zal beschikken, nog in het duister tast. Men is geneigd aan te nemen, dat de regeering daarvan nog niet zoo zeker is, anders zou zij ter geruststelling aan de verbruikers hieromtrent wel nadrukkelijker mededeelingen doen.

Evenmin staat nog boven bedenking of de prijs der petroleum voor den verbruiker dalen gaat. Wordt de Standard Oil geheel uitgeschakeld, dan zal op de overige producten zulk een intensief beroep gedaan moeten worden, dat deze ongetwijfeld hun eischen belangrijk hooger zullen stellen dan thans, nu zij nog met de concurrentie van de Standard hebben te rekenen.

Ook de Staatssecretaris van de financiën heeft bij de toelichting van het ontwerp in den Rijksdag op Zaterdag 7 Dec. j.l. in het geheel geen klaren wijn geschonken.

Men heeft gezegd zoo zei hij — bij de bespreking van de ontvangst van het ontwerp in de pers — dat een verzorging van de Duitsche petroleummarkt niet mogelijk is zonder medewerking van de Standard Oil C. Indien deze maatschappij thans de Duitsche markt reeds zoo in haar hand had, dan zou dit het beste bewijs zijn, dat wij met het uitvaardigen van deze wet geen oogenblik langer zouden mogen wachten. Wij zouden ons nu reeds op genade en ongenade moeten overgeven, indien wij althans niet de meest krasse maatregelen zouden nemen. Dit argument moge misschien getuigenis afleggen van de handigheid des ministers in het debat, men zal moeten toegeven, dat er volstrekt niet in te lezen is dat de opposanten ongelijk hebben gehad. Intusschen zei de minister wel dat statistisch kan aangetoond worden dat de Duitsche markt ook zonder de Amerikaansche productie kon worden bediend. Evenwel kon hij geen statistiek produceeren van de opbrengst der maatschappijen in Amerika die onafhankelijk zijn van de Standard Oil. „Echter de ons in den laatsten tijd gedane aanbiedingen uit die kringen bewijzen, „hoe sterk de Amerikaansche outsiders zijn, hoe groot hun capaciteit is en in hoe hooge mate wij onze behoefte juist uit deze bron zouden hebben kunnen bevredigen.”.

„Had de regeering nu met die outsiders contracten afgesloten en was zij op een goeden dag met het wetsontwerp en de contracten die de behoefte ten volle dekken in de hand voor de openbaarheid gekomen, dan zou men misschien de regeering hebben geroemd maar de plotselinge uitschakeling van onze grootste leverancierster zou in groote mate verontrust hebben en bovendien ook een tastbare onbillijkheid geweest zijn. Wij hebben voor de Standard Oil Co een plaats binnen den kring der leveranciers willen openhouden en zullen dat ook verder doen. Lang zal dat niet kunnen gebeuren omdat de outsiders wel niet van zins zullen zijn hun biedingen op den duur te handhaven.”

Verder zei de minister met nadruk dat de wet niet in werking zou treden, alvorens voor bepaalden tijd behoorlijke verzorging zou vaststaan. De minister bestreed voorts dat de komende Betriebsgesellschaft zou werkzaam zijn in het belang van een financieelen groep.

Veel succes heeft de minister bij den Rijksdag nog niet gehad want alleen de spreker van de Volkspartij Dr. von Schulze-Gaevernitz heeft zich niet absoluut afzijdig betoond bij de eerste lezing van het ontwerp. Daarentegen moesten de Socialisten, het Centrum, de Rijkspartij en de Polen er voorloopig niets van hebben, al wilden zij zich dan niet verzetten tegen een onderzoek in de commissie.

De socialistische afgevaardigde Wurm was soms van oordeel dat men met het ontwerp van de Scylla van het particulier monopolie kwam en de Charybdis van het bankmonopolie en een zekere prijsverhooging van het product tegemoet ging. Voorts wees hij er op dat de Standard tegenwoordig slechts 17 pf van af tank berekent en het wetsontwerp spreekt van 20 pf hetgeen voor de consumenten een meerdere uitgaaf van 27 à 30 miljoen per jaar uitmaakt. De vernuftige regeling van den minister in verband met den prijs lijkt wel wat, maar is niets omdat in deze handelaar en leverancier dezelfde personen zijn. Al moge de Vertriebsgesellschaft als handelaarster $1\frac{1}{2}$ miljoen Mark verliezen als zij den prijs met 1 pf. per liter verhoogt, daar staat tegenover dat zij als leverancierster in zulk een geval 9 miljoen verdient!

Rotterdam, 9 Dec. 1912

A. VOOGD.